KİBİR – TEVAZU

Kibrin Tanımı:

- Fudayl b. İyad kibri şöyle tanımlıyor:
- Tevazu, ister cahilden, ister çocuktan duyulsa bile hakkı kabul etmektir. Hakkı kabul edemeyen kibirlidir. Kibirli insanın kalbi kendisini başkasından üstün görmekle rahat eder. Başkasını düşünmez, kendisini ve ibadetlerini beğenir. Kibir, Allah’ı unutmanın alametidir.

Kibrin Çeşitleri:

1. Allah’a Karşı Kibir:

- Firavun, Nemrut gibi ilahlık iddiasında bulunmak ve Allah’ın emirlerini beğenmemektir.

- وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

- ***Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, kabul edeyim. Çünkü bana ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar aşağılanarak cehenneme gireceklerdir.***[1]

[1] Mümin, 40/60.

Karun’un Kibri:

- ***“Kârûn Mûsâ’nın kavminden idi. Kavmine karşı böbürlenerek onlara zulmetmişti. Biz ona öyle hazineler vermiştik ki, anahtarlarını güçlü kuvvetli bir topluluk zor taşırdı. Onun kibirlendiğini gören kavmi kendisine şöyle demişti:***
- ***- Şımarma! Allah şımaranları sevmez! Allah’ın sana verdiği bu servetle âhiret yurdunu kazanmaya çalış. Dünyadaki nasibini de unutma. Allah sana nasıl iyilik ettiyse, sen de başkalarına iyilik et. Yeryüzünde fesat çıkarmaya çalışma. Allah fesatçıları sevmez.***
- ***Karun da cevaben:***
- ***- Ben o serveti kendi bilgimle kazandım, dedi.***
- ***Kârûn bilmiyor mu ki, Allah daha önceki zamanlarda kendinden daha güçlü, taraftarı daha fazla nice nesilleri helâk etti. (Neler yaptıkları bilindiği için) günahkârlardan günahları sorulmaz bile.***

- ***Bir gün Kârûn bütün debdebesiyle kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını arzulayanlar:***
- ***- Kârûn'a verilen keşke bize de verilseydi! Doğrusu o çok şanslı adam, dediler.***
- ***İlmi olanlar ise:***
- ***"Yazıklar olsun size! İmân edip iyi işler yapanlara Allah'ın vereceği sevap daha değerlidir. Bu mükâfata ise ancak sabredenler kavuşur" dediler. Sonunda biz onu da, sarayını da yerin dibine geçirdik. Allah'a karşı ona yardım edecek bir kimse bulunamadı. Kendisi de kendini savunup kurtaracak durumda değildi."[2]***

---

[2] Kasas, 28/76-81.

Kibirlenmek Allah’a Mahsustur:

- Bir Kudsi Hadiste şöyle buyuruluyor:
- الْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي وَالْعَظَمَةُ إِزَارِي فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا أَلْقَيْتُهُ فِي النَّارِ
- *Büyüklük benim gömleğimdir, ululuk da cübbemdir. Her kim bu iki şeyde benim ile çekişirse onu ateşe atarım.*[3]

[3] İbn Mace.

2. Peygambere Karşı Kibir:

- Bazı insanlar Peygamberleri kendileri gibi bir insan gördükleri için, kibirlenerek onlara uymayı kabul etmezler.
- ***Onun (Hz. Nuh) kavminden, kâfir olup ahirete ulaşmayı inkâr eden ve dünya hayatında kendilerine refah verdiğimiz varlıklı kişiler (Peygamberi küçümseyerek) şöyle dediler:***
- مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا لَخَاسِرُونَ
- ***"Bu, sadece sizin gibi bir insandır; sizin yediğinizden yer, sizin içtiğinizden içer. Gerçekten, sizin gibi bir beşere itaat ederseniz, herhalde ziyan edersiniz."***[4]

---

[4] Müminun, 23/33-34.

3. Diğer İnsanlara Karşı Kibir:

- Herhangi bir konuda kendisini diğer insanlardan üstün görmek.
- Aslında Bütün İnsanlar Eşittir, Üstünlük Takvadadır:

- **يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ**

- ***“Ey insanlar! Sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Birbirinizi tanıyasınız diye sizi milletlere ve soylara ayırdık. Şüphesiz Allah yanında en değerliniz, O’na karşı gelmekten en fazla sakınanlarınızdır.”***[5]

[5] Hucurat, 49/13.

- وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَى عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ

- ***“Kıyamet gününde A’râf’takiler, simalarından tanıdıkları birtakım adamlara seslenerek şöyle diyecekler: Gördünüz mü, o toplanıp bir araya gelmeniz ve büyüklük taslamanız size bir şey kazandırmadı? Hani, Allah bunlara hiç rahmet etmez dediğiniz adamlar bunlar mıydı? Halbuki onlara şimdi: Girin cennete, artık size korku ve hüzün yoktur, denilecek.”[6]***

[6] Araf, 7/48-49.

- Rasulullah buyurdu ki:
- أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى أَهْلِ الْجَنَّةِ
- *“Size cennetlikleri bildireyim mi?*
- كُلُّ ضَعِيفٍ مُتَضَعَّفٍ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لَأَبَرَّهُ
- *Onlar kendilerini korumaktan âciz, alçak gönüllü oldukları için de kimsenin önemsemediği ve fakat şöyle olacak diye yemin etseler, isteklerini Allah’ın gerçekleştireceği kimselerdir.*
- وَأَهْلِ النَّارِ كُلُّ جَوَّاظٍ عُتُلٍّ مُسْتَكْبِرٍ
- *“Size cehennemliklerin kimler olduğunu söyleyeyim mi? Katı* kalpli*, kaba, cimri ve kurularak yürüyen kibirli kimselerdir.”*[7]

[7] Buhari.

- Rasulullah buyurdu ki:
- لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرٍ
- *"Kalbinde zerre miktar kibir bulunan kimse asla cennete girmeyecektir!"*
- قَالَ رَجُلٌ إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَنَعْلُهُ حَسَنَةً
- Bir adam: "Kişi elbisesinin güzel olmasını, ayakkabısının güzel olmasını sever!" dedi.
- قَالَ إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ اَلْكِبْرُ بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمْطُ النَّاسِ
- Rasulullah da şöyle buyurdu: *"Allah güzeldir, güzelliği sever! Kibir ise hakkın ibtali, insanların tahkiridir"*[8]

---

[8] Müslim.

- Rasulullah buyurdu ki:
- لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ يَفْتَخِرُونَ بِآبَائِهِمُ الَّذِينَ مَاتُوا إِنَّمَا هُمْ فَحْمُ جَهَنَّمَ،
- *İnsanlar ya cehennem kömüründen başka bir şey olmayan ölmüş ecdatlarıyla övünmekten vazgeçerler,*
- أَوْ لَيَكُونُنَّ أَهْوَنَ عَلَى اللَّهِ مِنَ الْجُعَلِ الَّذِي يُدَهْدِهُ الْخِرَاءَ بِأَنْفِهِ،
- *yahut da Allah katında burnuyla pislik yuvarlayan mayıs böceğinden daha adi bir dereceye düşerler.*
- إِنَّ اللَّهَ أَذْهَبَ عَنْكُمْ عُبِّيَّةَ الْجاهِلِيَّةِ وَفَخْرَهَا بِالْآبَاءِ، إِنَّمَا هُوَ مُؤْمِنٌ تَقِيٌّ وَفَاجِرٌ شَقِيٌّ، اَلنَّاسُ كُلُّهُمْ بَنُو آدَمَ وَآدَمُ خُلِقَ مِنْ تُرَابٍ

- *Allah sizlerden cahiliye kibrini ve atalarla övünme duygusunu temizledi. Artık sizden biriniz muttaki bir mümin yahut bedbaht bir facirdir. İnsanların hepsi Adem'in evlatlarıdır. Adem ise topraktandır.*[9]

******

- Rasulullah buyurdu ki:

- لَا يَنْظُرُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى مَنْ جَرَّ إِزَارَهُ بَطَرًا

- *Allah kıyamet günü, (dünyada) büyüklenerek elbisesini sürüyenin yüzüne bakmayacaktır.*[10]

---

[9] Tirmizi.
[10] Buhari.

- Rasulullah buyurdu ki:

- مَنْ يَتَوَاضَعُ لِلَّهِ سُبْحَانَهُ دَرَجَةً يَرْفَعُهُ اللَّهُ بِهِ دَرَجَةً وَمَنْ يَتَكَبَّرُ عَلَى اللَّهِ دَرَجَةً يَضَعُهُ اللَّهُ بِهِ دَرَجَةً حَتَّى يَجْعَلَهُ فِي أَسْفَلِ السَّافِلِينَ

- *Her kim Allah için bir derece tevazu gösterirse, Allah onu bir derece yükseltir. Her kim de Allah'a karşı bir derece kibir gösterirse, Allah onu bu davranışı sebebiyle bir derece alçaltır. Ta ki sonunda aşağıların en aşağısına iner.*[11]

---

[11] İbn Mace.

- Rasulullah buyurdu ki:
- اِحْتَجَّتِ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ فَقَالَتِ النَّارُ: فِيَّ الْجَبَّارُونَ وَالْمُتَكَبِّرُونَ،
- *“Cennet ile cehennem münakaşa ettiler.” Cehennem: “- Bende zorbalar ve kibirliler var” dedi.*
- وَقَالَتِ الْجَنَّةُ: فِيَّ ضُعَفَاءُ النَّاسِ وَمَسَاكِينُهُمْ
- *Cennet: “Bende yalnız zayıflar ve yoksullar var” dedi.*
- فَقَضَى اللَّهُ بَيْنَهُمَا: إِنَّكَ الْجَنَّةُ رَحْمَتِي أَرْحَمُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ، وَإِنَّكِ النَّارُ عَذَابِي أُعَذِّبُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ، وَلِكِلَيكُمَا عَلَيَّ مِلْؤُهَا
- *Bunun üzerine Allah Teâlâ onların çekişmesini şöyle halletti:*

- \- *Ey cennet! Sen benim rahmetimsin, dilediğime seninle merhamet ederim. Ey cehennem! Sen de benim azâbımsın. Dilediğime seninle azâb ederim. Ben her ikinizi de dolduracağım.*"[12]

[12] Buhari, Müslim.

Kibirlenmek Mümine Yakışmaz:

- وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا

- ***Rahmân'ın (has) kulları onlardır ki, yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) "Selam!" derler (geçerler);[13]***

[13] Furkan, 25/63.

Rasulullah’ın Tevazuu:

- Abdullah İbn Amr der ki: Rasulullah’ın, kızıl bir devenin sırtında cemrelere taş attığını, önünde herhangi bir kimsenin dövülüp kovulduğunu ve "yol açınız, yol açınız" denildiğini görmedim. Rasulullah hastaları ziyaret eder, cenazelerin arkasında gider, kölelerin davetine icabet ederdi. Ayakkabılarını bizzat pençeler, elbisesini yamalar, aile efrâdıyla beraber evinde onların ihtiyaçlarına koşardı.

******

- el-Hasen, Rasulullah'ı anlatırken şöyle dedi: "Hayır vallahi! O'nun için kapılar kapanmaz, karşısında kapıcılar dikilmez, sabah akşam ona kazanlarla yemek götürülmezdi. Fakat O, gizlisi olmayan açık birisiydi. Allah'ın Rasulü'yle görüşmek isteyen birisi O'nunla görüşebilirdi. Yere oturur, yemeği yere konulurdu. Kalın ve kaba şeyler giyer, eşeğe biner, hayvanının terkisine adam alır ve vallahi elini yalardı."

- Kays ibn Hazim şunu anlattı: Bir adam Peygamber'e geldi. O'nun karşısında durunca adam korkudan titremeğe başladı. Bunun üzerine Rasulullah onu şöyle teskin etti:
- «هَوِّنْ عَلَيْكَ فَإِنَّمَا أَنَا ابْنُ امْرَأَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ كَانَتْ تَأْكُلُ الْقَدِيدَ»
- *"Canını sıkma! Ben padişah değilim. Ben ancak Kureyş soyundan gelen ve kurutulmuş et yiyen bir kadının oğluyum"*[14]

[14] Müstedrek.

- Bir adam: "Muhammed! Efendimiz! Efendimizin oğlu! Bizim en hayırlımız! En hayırlımızın oğlu!" dedi. Bunun üzerine Rasulullah şöyle buyurdu:

- **يَا أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ بِتَقْوَاكُمْ، لَا يَسْتَهْوِيَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ، وَاللهِ مَا أُحِبُّ أَنْ تَرْفَعُونِي فَوْقَ مَنْزِلَتِي الَّتِي أَنْزَلَنِي اللهُ**

- *"Ey insanlar! Her zaman nasıl konuşuyorsanız, öyle konuşun! Şeytan sizi saptırmasın! Ben, Abdullah'ın oğlu Muhammed'im. Ben Allah'ın kulu ve Rasulü'yüm. Vallahi! Sizin beni bulunduğum derecenin üzerine çıkarmanızı sevmem."*[15]

---

[15] Müsned.

- Hz. Aişe'ye şöyle soruldu:
- "Rasulullah evine girdiğinde ne yapardı?"
- Hz. Aişe (r.a) şu cevabı verdi:
- "Ailesinin hizmetlerinde bulunur, namaz vakti geldiği zaman da kalkıp namaz kılardı."

******

- el-Bera şöyle dedi:
- "Rasulullah'ı (s.a.v.) Hendek gününde toprak taşırken gördüm. Toprak, karnının beyazını örtmüştü."

******

- Enes şunu söyledi:

- "Hiçbir şahıs onlara Rasulullah'tan daha sevgili değildi. O'nu gördükleri zaman, ayağa kalkılmasından hoşlanmadığını bildikleri için, ayağa kalkmazlardı."

******

- el-Hasen, Rasulullah'ı anlatırken şöyle dedi:
- "Hayır vallahi! O'nun için kapılar kapanmaz, karşısında kapıcılar dikilmez, sabah akşam ona kazanlarla yemek götürülmezdi. Fakat O, gizlisi olmayan açık birisiydi. Allah'ın Rasulü'yle görüşmek isteyen birisi O'nunla görüşebilirdi. Yere oturur, yemeği yere konulurdu. Kalın ve kaba şeyler giyer, eşeğe biner, hayvanının terkisine adam alır ve vallahi elini yalardı."

- Yine Enes anlattı:
- "Bazan Medine'deki çocuklar gelip Rasulullah'ın elini tutarlardı. Rasulullah elini çocuğun elinden çeker çekmez, O'nu istedikleri yere götürürlerdi."

******

- İbn Ebî Evfa şöyle dedi:
- "Rasulullah (s.a.v.) dul ve yoksullarla birlikte yürümekten çekinmez ve onlara karşı kibirlenmezdi. Onların ihtiyaçlarını yerine getirirdi."

- Hz. Aişe şöyle anlatıyor:
- "Ya Rasulallah! Allah beni sana feda kılsın. Bir şeye yaslanarak yemek ye, çünkü bu senin için daha rahat olur." dedim.
- Bunun üzerine Rasulullah şöyle buyurdu:
- *"Hayır! Ben kulun yemek yediği gibi yer, kulun oturduğu gibi otururum."*

******

- Rasulullah şöyle buyurdu:
- "Melek bana gelip: 'Rabb'in sana selam edip: Dilersen kul nebisi, dilersen mülk nebisi ol, diyor.' dedi.
- Cebrail'e baktım. Bana: Alçak gönüllü ol, dedi.
- Ben de: *'Kul nebisi olmak istiyorum.'* dedim.

İnsan Haddini Bilmelidir:

- فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ خُلِقَ مِنْ مَاءٍ دَافِقٍ

- ***İnsan neden yaratıldığına bir baksın! Atılan bir sudan yaratıldı.[16]***

******

- أَوَلَمْ يَرَ الإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ

- ***İnsan görmez mi ki, biz onu meniden yarattık. Bir de bakıyorsun ki, apaçık düşman kesilmiş.[17]***

******

[16] Tarık, 86/5-6.
[17] Yasin

- وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا

- ***Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma. Çünkü sen (ağırlık ve azametinle) ne yeri yarabilir ne de dağlarla ululuk yarışına girebilirsin.***[18]

******

- Rasulullah buyurdu ki:

- إِنَّهُ لَيَأْتِي الرَّجُلُ السَّمِينُ الْعَظِيمُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يَزِنُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بَعُوضَةٍ

- *"Kıyamet günü, dünyada büyük diye tanınan iriyarı bir adam çıkagelir. Halbuki onun Allah yanında sinek kanadı kadar bile değeri yoktur."* [19]

---

[18] İsra, 17/37.

- Rivayete göre Mutarrif b. Abdullah, Mühelleb b. Ebi Sugrâ'yı (Haccâc'ın ordu kumandanı) atlas ipekleri içinde salınarak gördü ve O'na:
- - Bu senin yürüyüşün, Allah ve Rasûlü'nün sevmediği bir yürüyüş şeklidir, dedi. Mühelleb :
- - Sen beni tanıyor musun? diye sordu. Mutarrif:
- - Ne bileyim ben seni, evvelin nutfe, sonun cîfe (leş). Bu ikisi arasındaki hâlin de murdarlıktan başka bir şey değil, dedi.
- Mutarrif'in bu sözü Mühelleb'e tesir ederek yürüyüşünü değiştirdi.

---

[19] Buhari, Müslim.

Kibrin Anlamsızlığı:

- Hz. Ebu Bekir şöyle demiştir:
- Kibirden sakının. Topraktan yaratılıp, yine toprağa dönecek olan bir varlığın kibirlenmesi, bugün var yarın yok olacak olan bir varlığın kendini beğenmesi ne kadar anlamsızdır.

******

- Bir insanın kibirli olması bir kölenin hükümdarın tacını başına geçirip onun tahtına oturmasına benzer. Çünkü kibir ancak Allah'a mahsustur. Hükümdarın bir emrini yapmayarak suç işlemekle, hükümdarlığına sahip çıkmak arasında elbette büyük fark vardır. Bu sebeple kibir insanın kendisini ilah yerine koyması gibi değerlendirilir.

Kibir Şeytanın Özelliğidir

- وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلاَئِكَةِ اسْجُدُوا لآدَمَ فَسَجَدُوا إِلاَّ إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ
- ***A'râf-11. Andolsun sizi yarattık, sonra size şekil verdik, sonra da meleklere, Âdem'e secde edin! diye emrettik. İblis'in dışındakiler secde ettiler. O secde edenlerden olmadı.***
- قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلاَّ تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ
- ***12. Allah buyurdu: Ben sana emretmişken seni secde etmekten alıkoyan nedir? (İblis): Ben ondan daha üstünüm. Çünkü beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın, dedi.***

- قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ

- ***13. Allah: Öyle ise, "İn oradan!" Orada büyüklük taslamak senin haddin değildir. Çık! çünkü sen aşağılıklardansın!* buyurdu.**

-

Kibrin Sebepleri:

- İlim
- İbadet
- Soy
- Güzellik
- Kuvvet
- Servet
- Makam - Mevki

Kibrin Alametleri:

- Yanına başkasının oturmasını istememek ve hastalarla birlikte oturmamak,
- Kullanılmış elbisesini tekrar giymekten hoşlanmamak,
- Fakirlerin davetine gitmek istemeyip zenginlerinkini tercih etmek,
- Akrabasının ve çocuklarının ihtiyaçlarını temin etmemek,
- Doğru sözü, haklı tenkitleri kabul etmeyip münakaşa etmek, kusurunu, kabahatini bildirenlere teşekkür etmemek,
- İçeri girince oradakilerin ayağa kalkmaları hoşuna gitmek,
- Maiyetinde çalışanlarla yemek yememek,
- Kendi yükünü bile taşımamak gibi şeyler kibir alametidir.

Kibirli Kişinin Ruh Hali

- "Kişi ne zaman başkasına nispetle kendini büyük görürse, başkasını kendisinden düşük, hakir ve alçak görmeğe başlar. Onu yanına yaklaştırmak istemez, meclisine almaz. Onu, karşısında bir hizmetçi gibi görmek ister. Yan yana gidemeyecekleri dar yollarda ve meclislerde öne geçer, onun selam vermesini bekler. Karşısına çıktığı zaman onu muhatap almak istemez. Öğüt ve nasihatini dinlemez. Kendisine bir şey iade etse kızar.
- Muallimlik yaparsa talebelere hoş davranmaz. Onlara hakaret eder. Onlarla alay eder ve kendi işinde çalıştırır. Avama bakışları, hayvana bakışlarından farklı olmaz. Hülasa, kibirli adamın, sayılamayacak kadar çok çeşitli tavır ve davranışları vardır.

Kibrin Büyük Günah Olmasının Sebebi:

- Bir insanın kibirli olması bir kölenin hükümdarın tacını başına geçirip onun tahtına oturmasına benzer. Çünkü kibir yani büyüklük ancak Allah'a mahsustur. Hükümdarın emrini yapmayarak suç işlemekle, hükümdarlığa sahip çıkmak arasında elbette büyük fark vardır. Bu sebeple kibir dinimizde insanın kendisini ilah yerine koyması gibi değerlendirilir.

<u>Kibrin İyi ve Kötü Olanı:</u>

- Rasulullah buyurdu ki:
- *...Bir kısım gurur vardır ki Allah hoşlanmaz, bir kısmı da var ki, Allah hoşlanır. Allah'ın sevdiği gurur, kişinin savaş sırasında ve sadaka verme esnasında nefsine güvenerek duyduğu gururdur. Allah'ın sevmediği gurur ise taşkınlık ve övünme sırasında duyduğu gururdur.*

******

- Kibirli birisine karşı kibirli görünmenin de caiz olduğu söylenmiştir. Bir sözde şöyle denilmiştir.
- اَلتَّكَبُّرُ عَلَى الْمُتَكَبِّرِ صَدَقَةٌ
- Bidat sahiplerine ve zengin kişilere karşı kibirli görünmek. Bu onlara ders vermek ve gafletten uyandırmak içindir.

Mütevazi Gibi Görünmek:

- Cüneyd-i Bağdadi şöyle demiştir:
- Tevazu göstermeye çalışmak da kibirdir. Çünkü kendinde bir varlık hisseden tevazu göstermeye çalışır. Gerçek tevazu ehli, kendinde bir varlık hissetmez ki tevazu göstermeye çalışsın. Onun tevazuu doğaldır, yapmacık değildir.

Hz. Ömer’in Tevazuu:

- Şam ordusu komutanı Ebu Ubeyde b. Cerrah büyük bir kalabalıkla Hz. Ömer’i karşılamak üzere toplanmıştı. Hz. Ömer yolda kölesi ile deveye nöbetleşe biniyordu ve Şam’a yaklaşıldığında deveye binme sırası köleye gelmişti. Hz. Ömer devenin yularından tuttu. Ayakkabılarını çıkarıp deredeki sudan geçti. Bu durumu gören Ebu Ubeyde dedi ki: “Efendim, bütün Şamlılar, bilhassa Rumlar, Müslümanların halifesini görmek için toplandılar ve size bakıyorlar. Bu yaptığınızı nasıl izah edebiliriz?
- Hz. Ömer buyurdu ki:
- Ya Ebu Ubeyde! Senin bu sözünü işitenler insanın şerefini, vasıtaya binerek gitmekte ve süslü elbise giymekte sanacaklar. Biz daha önce zelil ve hakir bir kavimdik. Allah bizleri Müslümanlıkla şereflendirdi. Şimdi biz bundan başka şeref ararsak Allah bizi tekrar zelil eder.

Kibirden Doğan Hastalıklar

- Bir kimse, biraz bilgiliyse, ibâdet de yapıyorsa, kibirden zor kurtulur. Bilgisiz insanı, hayvan gibi görür. Kendisi için sevdiğini başkası için sevemez. Hak ve hakikati başkalarından duysa kabul etmek istemez. Onların nasihatine, tavsiyesine uymayı nefsine yediremez.
- Bunun için hıkd, gazab, hased, riya, hicr, şematet, gadr, hıyanet, su-i zan gibi hastalıklardan kurtulamaz. Kibirlinin maruz kaldığı bu hastalıklar ise hafife alınamaz.
- **Hıkd:** Kibirli, başkalarına karşı kin ve düşmanlık besler, onlardan nefret eder. Hadis-i şerifte buyuruldu ki:
- (Üç şey bulunmayan kişinin günahlarının affı umulur. Bunlardan biri, din kardeşine hıkd etmemektir.) (Taberânî)
- **Gazab:** Kibirli, aşırı sinirlenince, küfre düşebilir. Hadis-i şerifte buyuruldu ki: (Gazab imanı bozar) (Beyhekî)

- **Hased:** Kibirli, sevmediği kimsede bulunan nimetleri kıskanır, ondan çıkmasını ister. Hadis-i şerifte buyuruldu ki: (Hasedden kurtulmak zordur. Hased ettiğiniz kimseyi hiç incitmeyiniz!) (İ. Ahmed)
- **Riya:** Kibirli, ibâdetini göstererek halkın sevgisini kazanmaya çalışır. Hadis-i şerifte buyuruldu ki: (Riya ile ibâdet edene, Kıyamette, "Ey kötü insan, bugün sana sevab yoktur. Dünyada kime ibâdet ettiysen, sevabını ondan iste!" denir.) [İbni Ebiddünya]
- **Hicr:** Kibirli, beğenmediği kimselere dargın durur, onlarla olan dostluğunu bırakır. Hâlbuki, müslümanın, üç günden fazla dargın durmaması gerekir. Hadis-i şerifte buyuruldu ki: (Sana darılana git, barış! Zulmedeni affet, kötülük edene iyilik et!) (Berika)
- **Şematet:** Kibirli, başkasına gelen belâya, zarara sevinenin aynı şeye maruz kalacağı bildirilmiştir. [Tirmizî]

- **Gadr:** Kibirli, verdiği sözde durmaz. Hadis-i şerifte buyuruldu ki: (Sözünde durmayan kimsenin, Kıyamette kötü şekilde cezasını göreceği bildirilmiştir.) [Müslim]
- **Hıyanet:** Kibirli, kendini emin, güvenilir tanıttıktan sonra, o emniyeti bozucu iş yapar. Hıyanetin zıddı emanettir. Emanete hıyanet etmek münafıklık alametidir. Hadis-i şerifte buyuruldu ki: (Emin olmayanın imanı, sözünde durmayanın dini yoktur.) (Bezzar)
- [Bu hadis-i şerif, emanete hıyanet edenin imanı kâmil olmayacağını, buna önem vermeyenin imanının kalmayacağını bildirmektedir.]
- **Su-i zan:** Kibirli, mümin kardeşine kötü gözle bakar, kusurlarını araştırır, onun günah işlediğini zanneder. Dinimiz, su-i zandan kaçınılmasını, hüsn-i zan etmeyi emretmiştir.
- Kibirli, buna benzer birçok hastalıklara yakalanır. Her Müslüman kendinde hangi kötü huylar varsa, tespit edip çaresine bakmalıdır!